

OSOBNOSTNÍ ROZVOJ PŘI ZOTAVOVÁNÍ SE ZE ZÁVISLOSTI NA OMAMNÝCH LÁTKÁCH PERSONAL GROWTH IN SUBSTANCE ABUSE RECOVERY

Mgr. Alena Olivová¹, Doc. PhDr. Alena Slezáčková, Ph.D.²

¹Psychologický ústav, Filozofická fakulta Masarykovy Univerzity, Brno

²Ústav psychologie a psychosomatiky, Lékařská fakulta Masarykovy univerzity, Brno

¹e-mail: 415354@mail.muni.cz

AT konference
16. listopadu 2020

Úvod

Přehledová studie kompiluje poznatky z **devíti empirických studií**, které se zaměřují na oblast osobnostního rozvoje následujícího po období aktivního užívání a závislosti na návykových látkách. Otázkami osobnostního rozvoje se věda začala důsledněji zabývat na počátku 21. století a v souvislosti s tím se vynořilo i téma **posttraumatického rozvoje** a jím inspirovaných dalších konceptů. Pokud na problematiku závislosti i **zotavování** nahlédneme jako na **dynamický proces**, nelze ignorovat možné nastalé **změny v kognitivní, emocionální, behaviorální i spirituální rovině**. Cílem studie je představit ty výzkumy, které nás mohou přiblížit k porozumění tohoto vývoje a nabídnout úhly pohledu, skrze které lze na případnou transformativní změnu osobnosti přistupovat či ji podpořit.

Metodologie

Vycházeli jsme ze studií publikovaných **od roku 2000**, s kritérii výběru dle **tématu**, dostatečně **popsaného výzkumného postupu** a **teoretického konceptu**. Pro vyhledání byly zadány klíčová slova addict* or dependen* or abus* (titul) AND drug* or alcohol* or substance* or recovery* (titul) AND growth* or benefit* or positive* or *personal* or „posttraumatic growth“ or PTG or stress-related* or „benefit finding“ (titul) AND recover* or treatment* or follow* or post* (tématický termín).

Studie byly porovnávány ve faktorech **typu a počátku závislosti, délky abstinence, formy a pořadí léčby, a metodologie** výzkumu. Zaměřovali jsme se také na srovnání výzkumných vzorků co do **pohlaví, průměrného věku a rodinného stavu**.

Výsledky

Mezi respondenty převládalo zastoupení **mužským pohlavím**. Výstupy z integrace výsledků studií jsou uvedeny v tabulce 1.

Příležitost k novému životu	vyšší subjektivně vnímaná kompetence aktivně ovlivňovat svůj život, víra ve změnu, zvládání negativních pocitů a stresu bez užití drog
Osobní identita a sociální opora	pozitivní vliv sociální opory ke zvládání abstinence, destigmatizace identity závislé osoby (př. v rámci svépomocných skupin AA)
Změny ve spiritualitě	pozitivní vliv spirituality a kultivování víry ke zvládání abstinence, v důsledku toho vyšší míra optimismu, odolnost proti stresu, nižší úzkostnost
Časová dimenze rozvoje	3-5 let (Bútora, 2008), mezi studii nenalezena shoda v nutné délce abstinence k projevení rozvoje

Zdroje

- Arpawong, T. E. et al. (2015). Post-traumatic growth, stressful life events, and relationships with substance use behaviors among alternative high school students: A prospective study. *Psychology & Health, 30*(4), 475–494.
- Best, D. et al. (2016). Overcoming alcohol and other drug addiction as a process of social identity transition: the social identity model of recovery. *Addiction Research & Theory, 24*(2), 111–123.
- Bútora, M. (2008). Štádiá uzdravovania v terapii alkoholizmu: trauma začiatku a dráma pokračovania. *Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika, 15*, 102–116.
- Haroosh, E. et al. (2017). Posttraumatic growth and recovery from addiction. *European Journal of Psychotraumatology, 8*(1).
- Kang, S. K. et al. (2018). A Qualitative Case Study on Recovery and Personal Growth in Korean Drug Addicts. *Journal of Social Service Research, 44*(3), 279–290.
- Laudet, A. B. (2007). What does recovery mean to you? Lessons from the recovery experience for research and practice. *Journal of Substance Abuse Treatment, 33*(3), 243–256.
- McGaffin, B. et al. (2015). Flourishing, languishing and moderate mental health: Prevalence and change in mental health during recovery from drug and alcohol problems. *Addiction Research and Theory, 23*(5), 351–360.
- Pardini, D. A. et al. (2000). Religious faith and spirituality in substance abuse recovery. *Journal of Substance Abuse Treatment, 19*(4), 347–354.
- Witbrodt, J. et al. (2015). How do recovery definitions distinguish recovering individuals? Five typologies. *Drug and Alcohol Dependence, 148*, 109–117.

Diskuze

Četné nejednotnosti jsou zjevné co do použití teoretických konceptů i metodologických přístupů. Reprezentativnost výsledků snižuje **různorodost v charakteristikách výzkumných souborů** v pohlaví, počtu respondentů, typu užívaných omamných látek, délky abstinence i onemocnění, pořadí a typu léčby.

Ve výzkumném procesu by nemělo docházet k **opomíjení negativních dopadů** na úkor citlivosti vůči pozitivním, rozvojovým aspektům, dále je třeba brát v úvahu **sociokulturní podmínky** jednotlivých zemí a s tím související **společenskou závažnost** problematiky užívání omamných látek. Faktorem je také období od ukončení aktivního užívání, v rámci kterého dochází k upevnění postoje ke své závislosti a tedy i schopnosti na ni reflektivně nahlédnout. Bútora (2008) hovoří o rozmezí **3-5 let**, autoři citovaných výzkumů se v tomhle ohledu rozcházejí či časový faktor neuvádějí.

Téma je **nové a málo zkoumané, s nesjednocenou perspektivou** k jeho uchopení. Pozornost jemu věnovaná však může nabídnout **obohacení o prospěšná či zdrojová místa**, na které se lze při práci s cílovou klientelou zaměřit, dospívat k porozumění životní zkušenosti s potenciálem k dalšímu rozvoji a překročení výchozí úrovně kvality života.